

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Etenduskunste osakond

tantsukunsti õppekava

Tiina Ilves

**KAS, KUIDAS JA MISSUGUSED XX
ÜLDTANTSUPEO “MINU ARM” SÕNUMID
TANTSIJANI JÕUAVAD**

Lõputöö

Juhendaja: Anu Sõöt, PhD

Kaitsmisele lubatud.....

Viljandi 2019

SISUKORD	
SISSEJUHATUS	2
1. TANTSUPIDU	3
1. 1. XX üldtantsupeo “Minu arm” kuvand	4
1. 2. XX üldtantsupeo “Minu arm” sõnumid	7
1. 2. 1. Repertuaar	8
1. 2. 2. Metsamaa	10
1. 2. 3. Kännimaa	11
2. PROTSESS	13
2. 1. Osalejad	13
2. 2. Protsess	13
2. 3. Küsitlus	14
3. TULEMUSED JA JÄRELDUSED	15
3. 1. Ensesrefleksioon	17
ALLIKAD	19
LISAD	21
Lisa 1. Küsitlus	21
SUMMARY	22
LIHTLITSENTS	23

SISSEJUHATUS

Lauristin ja Vihalemm uurisid 2013. aastal eestlaste suhet ja suhtumist laulu- ja tantsupidude traditsiooni. Uuringust selgus, et laulu- ja tantsupidude traditsiooni nähakse rahvusliku kultuurivarana, mis on seotud rahvusliku identiteedi hoidmise ja edasikandmisega. (Lauristin ja Vihalemm 2013, lk 46) Kuna pean ka iseennast eestlaseks ja tantsupidu peetakse eestluse jaoks niivõrd tähtsaks, leian, et on oluline uurida, mis peitub tantsupeos kui kultuurivaras ja rahvuslikus identiteedis. Missugused sõnumeid kannab tantsupidu kultuurivara kandvale inimesele.

Käesoleva töö eesmärgiks oli uurida kuidas tulevase XX üldtantsupee “Minu arm” korraldajate poolt valitud sõnumid tantsijani jõuavad. Leian, et kindlasti mängib sõnumi edastamisel suurt rolli rühma juhendaja. Seetõttu võtangi selles töös täpsemalt fookuse alla kas, kuidas ja millised XX üldtantsupee “Minu arm” sõnumid on N2 rühmaliigis peo protsessis osalenud Kanepi Seltsimajas tegutseva Kanapää Keerutajate naisrühmani minu, kui juhendajakaudu jõudnud. XX üldtantsupee “Minu arm” protsess pole käesolevaks hetkeks veel lõppenud. See kulmineerub kolme tantsupee etendusega Tallinnas Kalevi Keskstaadionil 4. ja 5. juulil 2019. Tantsija jaoks algas juubelipeo protsess 2018. aasta oktoobris. Korraldajate poolne eeldus peo õnnestumiseks on olnud tantsurühmade täpne lähtumine tantsukirjeldustest ja rahvarõivaste kandmise oskus ja tantsijate üldine hea esinemiskultuur. Kindlasti pole rühma juhendaja ainus infoallikas. XX tantsupegaga seotud sõnumeid käsitlevad ka erinevad väljaanded ja portaalid. Nende kaudu edasiantavaid sõnumeid selles töös ei uurita.

Töö koosneb kolmest osast, mille esimeses osas avasin tantsupee mõistet, uurisin tantsupee kuvandit ja leidsin tantsupee lavastuse sõnumid. Teises peatükis kirjeldasin Kanepi Seltsimaja naisrahvatantsurühma “Kanapää keerutajad” tantsijate tantsupee protsessi ja kolmandas osas tõin välja uurimuse tulemused ja järeldused.

1. TANTSUPIDU

Tantsupeo etendus on erinevate autorite loomingul, temaatilisel ja visuaalsel läbival süžeel põhinev tantsulavastus. Tantsupeo ettevalmistamisel valitakse välja ideekavand. Valiku tegemisel on oluline, et teema kõnetaks inimesi nii kontseptsiooni valimise kui ka peo toimumise ajal. Pidu lavastatakse sidusa tervikuna. Tantsud ise tuuakse lavale kujundliikumise kaudu. Väljakule luuakse väljakumustlid mis on tugevas seoses eesti rahvamustritega. Kujundite ja mustritega seotud liikumisskeemide loomine on üks Eesti tantsupeo iseloomulikumaid väljendusvahendeid. (Järvela 2016, lk 5)

Teistest tantsusündmustest ja -lavastustest eristub tantsupidu oma väljakujoonisega, mis tekivad paljude tantsijate hästiorganiseeritud liikumisest ruumis. Joonist näeb vaid vaataja, mitte tantsija. See tähendab, et tantsupidu on loodud nii, et teda kogetakse paljuski visuaalselt. Et väljendatavad pildid või mustrid oleksid publikule selged ja arusaadavad, ühtlustatakse tantsupeol tantsitavad tantsud (liikumised, liigutused, emotsioon, kostüüm, rekvisiit). (Kapper 2016, lk 40)

Tantsupeol eraldatakse tantsijad nii vanuse, vahel ka varasema tantsukogemuse ja tantsuoskuse põhjal, et kõigil rühmadel oleks ea- ja jõukaohane repertuaar. Erinevate rühmaliikide kasutamine võib-olla olla ka lavasuslik vahend, et mingit etenduse osa esile tuua. (*ibid*, lk 42)

“Tantsupidu raamistab ja toob jõuliselt esile tugevaid identiteedikinnitusi, millega meeleldi suhestavad omaenda rahvustunnete väljenduse nii osalevad tantsijad kui ka pealtvaatajad” (*ibid*, lk 46). Ehk teisisõnu toetavad ja võimendavad tantsupeod omakultuuri sisemist ühisosa - rahvuslikke väärtussõnumeid. Positiivsete rahvuslike väärtussõnumite kandmist võibki pidada üheks tantsupeo osaks ja funktsiooniks. Praegu domineerivas globaalses popkultuuris on rahvuslikkuse väärtustamine igati tasakaalustav ja vajalik ülesanne. (*ibid*, lk 46)

Järvela (2016) loetleb tantsupidu ja selle protsessi kirjeldades üles 16 erinevat tunnust. Need tunnused hõlmavad endasse kõik need tegevused ja toimingud, mis toimuvad või millest lähtutakse tantsupidu korraldades, ette valmistades ja läbi viies. Tantsupeo protsessi etapid jaotab Järvela neljaks alaliigiks: kunstiline loomeprotsess, õppe- ja produktsiooni protsessid, pidudevaheline periood.

Tulevase XX üldtantsupeo “Minu arm” repertuaariraamatus on öeldud, et tantsupidu on samaaegselt nii protsess kui ka kompromiss. Et head pidu korraldada peab tunnetama erinevate osapoolte huve ning vajadusi. 2007. aastal pidu vaadanud inimesed tõid publiku-küsitlusele vastates välja, et heal tantsupeol on traditsioonid ja uuendused tasakaalus, hea pidu ületab inimeste ootusi. (Tiis 2018 I, lk 7)

Viskus (Sirp, 2017) pani aga eelmise, XII noorte tantsupeo “Mina jään” näitel tähele, et tantsupidu kui lavastus tervikut ei moodustanud. Koreograafia ja dramaturgia rolli on taandatud, esile tõstetud enesenäitamine ja efektised joonistele, millest on võimalik osa saada vaid tribüüni tagumistel ehk kõrgematel ridadel ja läbi teleriekraani. Tükid olid olemas aga omavahel need ei haakunud. Palade vahel polnud sidusust. Ta nõustus, et sündmus ise lõi uhke meeleolu ja pakkus elamuse. Kahjuks polnud see lavastuslikust terviklikust saadud elamus.

1. 1. XX üldtantsupeo “Minu arm” kuvand

Selles peatükis võtsin lähema vaatluse alla selle, kuidas on tantsupeo kuvandit loonud tantsupidu korraldavad inimesed. Toetusin ainult tekstilisele materjalile ja jätsin teadlikult uurimise alt välja erinevad suulised materjalid (terepäevadel, seminaridel, eelproovides ja tele- või raadiointervjuudes antud info jms).

XX üldtantsupeo “Minu arm” ideekavandi autor ja pealavastaja Vaike Rajaste sõnab tulevast pidu kirjeldades, et “see pidu räägib meie maast tantsukeeles”. Sellest kuidas erinevad ja erilised maastikud meid katavad ja toidavad. Ta loodab, et

nii tantsijate kui ma pealtvaatajateni jõuab tunne, et meie vaba maa on austus- ja tänuavaldus meie esivanematele. Laulupidu. 2019. XXVII Laulu- ja XX tantsupidu <https://2019.laulupidu.ee/tantsupidu/>, (20.05.2019).

Tantsupeole pääsenud rühmade pressiteates on välja toodud, et tantsupeo lugu viib nii tantsija kui pealtvaataja erinevatele maastikele, millel tantsitavad tantsud ja väljenduvad mustrid kannavad sõnumeid, mis võiksid inimesi Eestimaast mõtlema panna. Neid sõnumeid proovitakse näidata ka peost eemale jäänud tantsijatele, kes on kutsutud vaatama XX üldtantsupeo “Minu arm” peaproovi. *ibid* <https://2019.laulupidu.ee/pressiteated/selgusid-tantsupeo-etenduse-osalejad/>, (20.05.2019).

XX üldtantsupeo “Minu arm” kõige kolme etenduse piletid müüdi ja broneeriti välja ühe kuuga. Korraldajatele on publiku suur huvi vaid komplimendiks ja mitte ainult neile endale vaid ka kõigile juubelipidustustest osa võtvatele tantsijatele, lauljatele ja muusikutele. *ibid* <https://2019.laulupidu.ee/uudised/juubelilaulu-ja-tantsupeole-on-kuunlapaevaks-muudud-ule-50-000-pileti/>, (20.05.2019).

Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA kutsus koostöös Teeme Ära talgupäeva korraldajatega inimesi ühinema juubelipidude ettevalmistamisega. Üleskutse eesmärgiks oli inimesi julgustada talgupäevade käigus korrastama laulu- ja tantsupeo tule tulemise teekonnale jäävaid kultuuriväärtuslikke kohti. *ibid.* <https://2019.laulupidu.ee/pressiteated/juubelilaulu-ja-tantsupeoni-jaab-sada-paeva/>, (20.05.2019).

Sama üleskutset teist korda reklaamides rõhutati, et talgupäeva raames kohalikke kultuurimälestisi korraldades saab laulu- ja tantsupeo juubelipidustustest osa saada igäuks. Lisati, et ka tule tulemise traditsioon tähistab sel korral oma viiekümnendat juubelit. Laulu- ja tantsupeo tuli viib pidude väärtused ja väe igasse eestimaas nurka. *ibid.*

<https://2019.laulupidu.ee/pressiteated/vaata-kaardilt-kuhu-ja-millal-liigub-suvise-laulu-ja-tantsupeo-tuli/>, (20.05.2019).

Laulu- ja tantsupeol on kaks ametikku sotsiaalmeediakanalt facebooki lehekülge ja instagrammi konto. Esimesel lehel on üle 22 000 ning teisel üle 4 400 jälgija. Facebookis jagatakse peamiselt laulu- ja tantsupidu kajastvaid artikleid. Facebookis on võimalus hästiorganiseeritult näidata kõiki laulu- ja tantsupidu seostuvaid sündmusi (suvelavastus, tule tulemise tähistamine igas maakonnas). Instagrammis on põhirõhk muidugi fotol, aga fotode kõrval tuuakse välja ka huvitavaid fakte laulu- ja tantsupeo kohta. Instagrammi lehel on välja toodud ka peo neli teemaviidet, milledeks on #minuarm, #laulupidu, #tantsupidu ja #estoniansongfestival. Kõigi nelja teemaviite postituste summa on üle 10 500 postituse, sealhulgas tantsupeo teemaviite alt leiab üle 2700 postituse. Mõlemas keskkonnas suunatakse inimesi tarbima laulu- ja tantsupeo enda või juubelipidustustega seotud tooteid ja teenuseid. Ig. 2019. Instagram <https://www.instagram.com/laulutantsupidu/>, (21.05.2019). Fb. 2019. Facebook <https://www.facebook.com/laulutantsupidu/>, (21.05.2019).

Kui laulu- ja tantsupeo kodulehel, uudiskirjas ilmunud “Saame tuttavaks” rubriigi all tutvuda tantsujuhtide mõtetega seoses XX üldtantsupeoga “Minu arm”, tuleb välja, et liigijuhtide endi jaoks seostub tantsupeo peamõte “Minu arm” eelkõige armastusega oma pere vastu. Samuti oli mitu korda välja toodud armastust oma kodu ja kodukoha vastu, veel ka armastust oma elu ja töö vastu. Vastustes võis välja lugeda, et ühest definitsiooni sõnapaarile “Minu arm” ei ole. Pigem on selle mõiste täpse sisu tõlgendamine igapäevase jaoks erinev, kuid seda saab võtta kokku üldnimetusega ligimese- ja isamaaarmastus. Laulupidu. 2019. XXVII Laulu- ja XX tantsupidu <https://2019.laulupidu.ee/tantsupidu/>, (20.05.2019).

Pealavastaja toob ajaleht “Sakalale” antud intervjuus (2019) välja soovi, et kõik peol kogetav tooks esile XX üldtantsupeo “Minu arm” peasõnumi, milleks on Eestimaa hoidmine. Et hoitaks ilusat heina- ja metsamaad. Et mõeldaks tegutsedes oma tegude tagajärgedele. Toimitaks omal maal ressursisäästlikult ja õpetataks ka

oma lapselapsi sel viisil käituma. Pooled repertuaari valitud tantsudest on ka varasematel tantsupidedel esitatud tantsud. Kuna XX tantsupeoga tähistatakse tantsupidude traditsiooni 85. juubelit valiti kavasse teadlikult ka vanemaid tantse, eesmärgiga teha kummardus kõigile neile, kes 85 aasta jooksul pole lasknud tantsupeo traditsioonil katkeda. (Pau 2019)

1. 2. XX üldtantsupeo “Minu arm” sõnumid

Selles peatükis leian missugustest kirjalikest allikatest XX tantsupeo sõnumid välja tulevad ja missugused need on. Keskendun tantsuõpetajale enimkasutatavatele materjalidele (milleks on repertuaariraamat ja kodulehekülge-pressiteated) ja olen siin peatükis teadlikult välja jätnud suulised allikad (õppeseminarid) ja ajakirjanduses avaldatud artiklid, mille sisu mõjutas viimastel nädalatel tantsupeole pääsenud rühmade nimekirja avaldamine. Samuti ei uuri ma selles töös missugust sõnumit kannavad endast väljakumurule kujunevad märgid ja kujundid, sest tantsupidu pole veel toimunud, seega pole need sõnumid veel tantsijani jõuda saanud.

XX tantsupeo “Minu arm” olulisimad töövahendid on Eesti Laulu- ja Tantsupeo sihtasutuse poolt, spetsiaalselt selleks peoks koostatud ja välja antud kaks repertuaariraamatut, “XX tantsupeo tantsud” I ja II. Sealjuures on raamatu kõige tähtsamaks osaks tantsitava tantsude kirjeldused, kus kõiki tantsitavaid tantse on kirjeldatud taktide, vajadusel ka taktiosade kaupa. Tantsitavad kombinatsioonid on “Eesti rahvatantsu oskussõnastikus” kirjeldatud sammude abil lahti seletatud. Lisaks tantsu enda kirjeldusele on iga tantsu juures proovitud kirjeldada, kes ja kus tantsu lõi, ning mis on konkreetse tantsu sisu. Mõne tantsu juures on ka välja toodud missugust emotisooni tantsija tantsu tantsides edasi andma peaks või missuguseid rekvisiite tantsu tantsimine nõuab.

Lisaks repertuaariraamatule leiab palju informatsiooni nii tantsu- kui ka laulupidu puudutavate teemade kohta XXVII laulu- ja tantsupeo “Minu arm” kodulehelt - <https://2019.laulupidu.ee/> . Kodulehel on nii laulu- kui ka tantsupeo akendes välja toodud info nii peolt osavõtjale kui ka peo küllastajale. Sealt leiab materjali XX laulu- ja tantsupidu puudutavate sündmuste ja uudiste kohta. Lisaks on kodulehe kaudu endale soetada XXVII laulu- ja XX tantsupeo meeneid. Huvitav on see, et saiti vene või inglise keeles vaadates on pidude pealkirjades väljatoodud, et isamaa on see, mis on minu arm (Моё отечество – моя любовь, My Fatherland is My Love). Ehk võõrkeelse pealkirja tõlgendamiseks on vähem mänguruumi, kui emakeelse pealkirja lahti mõtestamiseks

Eelnevaid allikaid uurides ja läbi töötades olen leidnud, et XX ültantsupeo “Minu arm” edastatavateks sõnumiteks on isamaa armastus ja kodumaa hoidmine. Kodu- ja isamaaks on selles lavastuses Eesti oma erinavate maastikega, mis eesti inimesi igapäevaselt hoiavad, toidavad ja katavad. Sõnumeid kirjeldati algselt pealavastaja Vaike Rajaste poolt ideekavandis, mida pole eelmainitud allikates avaldatud, aga millele toetudes on kokku pandud tantsupeo repertuaar. Kuigi sõnapaari “Minu arm” saab igaüks tõlgendada erinevalt, tahetakse tulevase, XX üldtantsupeoga juhtida inimeste tähelepanu oma kodumaa ehk Eesti hoidmisele ja väärtustamisele.

1. 2. 1. Repertuaar

Järgnevas peatükis käsitlesin XX üldtantsupeo “Minu arm” sõnumite avaldumist tantsupeo repertuaaris. Tantsud olid repertuaariraamatus jaotatud viide erineva maastiku blokki: Heinamaa, Metsamaa, Rannamaa, Soomaa ja Kännimaa. Repertuaariraamatus on iga maastiku juures välja toodud ka vastava maastiku tantsude blokki sissejuhatav tekst. Seda kas repertuaar omavahel lavastusliku terviku loob, ning seda, kuidas iga tants väljakule ja etenduse tervikusse lavastatud on, ei saa ma kahjuks enne peo toimumist veel uurida. Samuti jätsin uurimise alt

välja need sõnumid mida kannab endas saatemuusika ja missuguseid sõnumeid võib endas kanda tantsude koreograafia.

Kapperi (2016, lk 39, 40) sõnul lähtub tantsupeo kunstiline meeskond repertuaari valides eeskätt lavastuse ideest. Silmas peetakse ka seda, et tantsud oleksid ea- ja jõukohased vastavale rühmaliigile. Prioriteediks peaks olema lavastusterviku loomine, et peost moodustuks üks tõežüim.

Tantsupeole valitavad tantsud on valdavalt eesti rahvatantsu seaded või seadetal põhinevad autoritantsud, mis sobituvad lavastuse kontseptsiooniga, mida tantsitakse rahvariites ja mis on väljakul kergesti lavastatavad. Teisi tantsustiile ja uuenduslikke lavastuvõtteid võib samuti kasutada aga ainult sel juhul, kui need ei muutu domineerivaks ega muuda peo kunstilist kontseptsiooni. Soovituslikult on repertuaaris läbi aegade tantsitud, tantsijate ja publiku seas populaarseid tantse. Samuti kasutatakse sihttellimusega uusloomingut. (Järvela 2016, lk 5)

Jälgides eelnevalt Rajaste poolt öeldut, et pooled tantsud on tantsupeol varem esitatud, ning kõrvutades seda väljaütlemist siin töös fookuse all oleva, N2 naisrühmade liigi repertuaariga, peab ütlus väga hästi paika. Tants “Targa rehealune” on 1968. aastal loodud samanimelise Muhu sõõrtantsu põhjal, ning on ka juba varasematel tantsupidudel tantsitud tants. “Oti rattad” on aga uuslooming, mis valmis alles 2017. aastal, seega on tants veel nii värske, et tantsu esitamiseks suurel tantsupeol pole veel võimaluski olnud.

Alljärgnevalt avasin nende tantsublokkide sisu, mille alla kuulusid ka N2 rühmaliigi tantsud, et mõista kas ja kuidas nende maade kirjeldused ja nendesse maadesse valitud tantsude sisud, sõnumi edastamist toetavad. Nendeks olid Künni- ja Metsamaa.

1. 2. 2. Metsamaa

“Männile võid sosistada soove ja saladusi, kuusele kurta kurbust, pihlakale pihtida - igauks neist kannab väge, annab tuge, kahistab kõrva hoiatus- ja lohutussõnu. Mets on meie lubadus - nõnda kaua, kui tema on alles, oleme ka meie”. (Tiis 2018 II, lk 17)

Teksti lahti mõtestades võib välja lugeda, et metsa peetakse eestlaste seas väga tähtsaks. Väidet kinnitab ka fakt, et vana eesti maausu järgi anti kõigele inimest ümbritsevale elu ja hing - seega oli ka mets elusorganism, millesse tuli suhtuda austusega ning millega pidi tasakaalukalt ringi käima. Keskkonda jätkusuutlikult suhtumine on samuti üks maausu tunnustest. Tihti oli mets vanadele eestlastele ka pühaks kohaks ehk hiieks, kus käidi ohvriande viimas, ning kohaks kus viidi läbi erinevaid riitusi. Sissejuhatava teksti teise lause võib kokkuvõtvalt sõnastada järgmiselt: Kui ei ole metsa, pole ka eestlast. Ilma üksteiseta nad ei eksisteeri. Selline lause näitab, kui tugevalt seob eestlane enda rahvuslikku identiteeti metsaga ning kui tähtsaks eestluse osaks metsa peetakse.

Metsamaa repertuaari vaadates saab välja lugeda järgmisi sõnumeid:

- “Metsa vägi” räägib üksteise hoidmise oskusest. Oskusest arvestada ka end ümbritsevaga - hoida maad ja metsa.
- “Marupolka” sisukirjeldust pole aga on lisatud, et tantsu tuleks tantsida nime vääriliselt.
- “**Oti Rattad**” sisuks on tohutu elukiiruse juures, lõputus elurattas tasakaalu leidmine.
- “Laastud lendavad” tantsul sisukirjeldus puudub
- “Oh keeruta” näitab noorte koosviibimise rõõmu peale pikka tööädalat.
- “Pihlapuu” räägib siirast ja avatud suhtes oma paarillega. (Tiis, 2010 I ja II)

Tantsude ühisteks nimetajateks on austus, usaldus ja tasakaal, nii endas kui ka ennast ümbritsevaga suhestades. Kuigi kõigi tantsude sisukirjeldustes pole sõna-sõnaliselt täpselt neid märksõnu välja toodud, toetavad välja toodud ideed üksteise toimimist. Siira ja avatud suhte aluseks on üksteise hoidmine ja austamine mistahes olukordades. Seesugune käitumine viitab samuti maausulisele käitumisele. Seega saab järeldada, et nii sissejuhatava teksti kui tantsude sisukirjeldused alluvad samale loogikale, mis omakorda lähtub tasakaalust austusest ja usaldusest, mida eesti kontekstis saab siduda muistse maausuga.

1. 2. 3. Künnimaa

“Ma kummardan enne kündi, enne külvi, enne lõikust. Kummardan maa ees, millel võin käia püstipäi. Päike paitab ja vihm väetab, aga meie muudkui sammume, jätame jälgi. Elu, mis on siin sama ilus ka siis, kui meie ise enam ei künna ega külva”. (Tiis 2018 II, lk 153)

Künnimaad sissejuhatavas tekstis on üsna otseselt ja selgelt välja toodud, et künnimaa on ühel ja samal ajal vaade nii minevikku kui ka tulevikku. Ta on tagasivaade ja austusavaldu kõigele sellele mis siin maal kunagi olnud on, ning mida sellega tehtud on. Ette vaatavalt on künnimaa maa, mille harimisega alles alustaakse. Maa mille vilju saab katsuda siis kui tema eest hoolt kanda, ning maa millega tasakaalukalt ümber käies, saavad rõõmu ja uhkust tunda ka järgmised generatsioonid. Kogu maa eest hoolitsemise protsess tuleb läbi viia austusega, pidades meeles, et just see vaba maa, on maa mis pakub meile kõike seda, mida enda ümber näeme ja kogeme. Olgu selleks siis ka füüsilised või emotsionaalsed väärtused. Samuti on tähtis, et kasutaksime maad mõistlikult ja jätkusuutlikult.

- “**Targa rehealune**” sisukirjeldus puudub, kuid on lisatud, et tantsu tantsitakse väärilt - pidulikult ja rahulikult.
- “Külvajad” on ilu külvamise ja külvaja tunnete väljandamise tants.

- “Pikseloits” sisu kirjeldus puudub kuid tantsu juures välja toodud nii luuleread kui tantsu pealkiri ise, viitavad pikse välja loitsmisele.
- “Maa hing” on maa väärtuse märkamine ja tähtsustamine.
- “Tuljak” on armumine ja koos tantsimine.

Kui vaadata Künnimaa bloki tantsude juures välja toodud sisukirjeldusi, saab selle bloki temaatika kokku võtta sõnadega austus ja armastus. Tantsud räägivad maa kummardamisest, väärtustamisest ja maa eest hoolt kandmisest. Seega võib väita, et tantsitavate tantsude sisu on vastavuses blokki kirjeldava tekstiga, ehk repertuaar toetab ka selles blokis sõnumi edasi andmist.

2. PROTSESS

2. 1. Osalejad

Käesolevas töös uurisin kas, kuidas ja missugused sõnumid tantsupeo protsessis osalenud, Kanepi seltsimaja naisrahvatantsurühma "Kanapää Keeutajad", mille liikmeteks on 12 naist, vanuses 41 - 62. eluaastat, tantsijateni jõudsid. Rühma koosseisu kuuluvad tantsijad on erineva varasema tantsukogemusega. Enamus rühma tantsijatest on seal rühmas tantsinud juba mitu aastat aga on ka täiesti uusi tulijaid, kes eelmisel sügisel proovi tulles alles esimest korda rahvatantsu tantsimisega tegelema hakkasid.

2. 2. Protsess

Tantsuproovid toimusid alates oktoobrist 2018 kaks korda nädalas Kanepi Seltsimajas ja Kanepi Gümnaasiumi võimlas. Ühe tantsuproovi kestus oli 90 - 120 minutit. Selle aja sees viisin läbi soojenduse, mis hõlmas endas ka XX üldtantsupeo "Minu arm" N2 rühmaliigi põhisammude läbi tantsimist, õpetasin repertuaariraamatus üles märgitud kirjeldustele toetudes koreograafiat ja viisin läbi venituse. N2 liigi tantsijatel oli vaja tantsupeo repertuaarist omandada kaks tantsu, Maire Udrase „Oti rattad“ ja Heino Aassalu „Targa rehealune“.

Esmalt võtsime ette tehniliselt raskema ja kiirema tantsu Maire Udrase loodud "Oti rattad". Alguses õpetasin selgeks liikumisjoonised, hiljem tegelesin tantsu detailide puhastamisega taktide ja taktiosade kaupa. Kuna tantsus on palju erisuunalisi liikumisi ja mustreid tuli tunnis tihti võtta eraldi aega, et igale tantsijale eraldi lahti seletada, missugune on tema liikumisviis ja liikumise trajektoor.

Heino Aassalu tantsu “Targa rehealune” hakkasin tantsijatele õpetama 2018. aasta novembris. Kuigi liikumised olid võrreldes “Oti ratastega” lihtsamad, muutis selle tantsu häsi sooritamise raskeks tantsu aeglus ja väljapeetus. Sammud tuli täpselt, ilma kiirustamata, muusikasse tantsida. Õppeprotsessi alguses tundus tantsijatele raske olevat ka libliksamm, kuid harjutamise käigus muutus selle sammu sooritamine loomulikumaks.

Peale XX üldtantsupeo “Minu arm” esimest ülevaatuset, mis toimus 3. veebruaril 2019, Põlva Kultuuri- ja Huvikeskuses, tegelesime tantsuproovides N2 rühmaliigi juhi, Erika Põlendiku poolt antud tagasiside ja näpunäidete järgi. Täpsustasime ja ühtlustasime koreograafiat, lihvisime põhisamme (labajalavalsisamm) tantsides seda nii üksi kui paarilisega ja märkisime tantsude täpses joonisesse tantsimiseks maha ruudustiku, et tantsud tantsupeo teisel ülevaatusel, mis toimus 31. märtsil 2019, õigesti joonisesse tantsida ja seeläbi tantsupeole pääseda.

Kuigi möödunud 2018/2019 hooaja kõige suuremaks eesmärgiks oli XX üldtantsupeole pääsemine, siis kahjuks Kanepi Seltsimaja naisrahvatantsurühm “Kanapää Keerutajad” tantsupeole ei pääsenud.

2.3. Küsitlus

Viisin Kanepi Seltsimaja naisrahvatantsurühma “Kanapää Keerutajate” tantsijate hulgas 2019 mai kuus läbi küsitluse, et mõista kas, kuidas ja missugused sõnumid on nendeni XX üldtantsupeo “Minu arm” kohta jõudnud. Küsitlusele saatsin tantsijatele meililistti teel, ning sellele vastasid seitse rühma liiget kaheteistkümnest.

3. TULEMUSED JA JÄRELDUSED

Käesoleva töö eesmärgiks oli uurida kas, kuidas ja millised XX üldtantsupeo “Minu arm” sõnumid N2 rühmaliigis peo protsessi osalenud Kanepi Seltsimaja naisrahvatantsurühma “Kanapää Keerutajate” minu, kui juhendaja kaudu on jõudnud. Alljärgnevalt tõin välja läbiviidud küsitluse tulemusend ning analüüsin neid läbivalt.

Mõned tantsijad mainisid küsimustikule vastates, et nende vastused oleksid võib-olla olnud teistsugused, kui rühm oleks tantsupeole tantsima pääsenud. Peole mitte saamise sõnum muutis tantsija hoopis pealtvaatajaks, ning see omakorda muutis tantsupeo lavastuse sõnumite mõistmise soovi.

Kuigi selgus, et kõiki seitsset küsitlusele vastanud tantsijait siiski huvitab, missugused on tulevase, XX üldtantsupeo “Minu arm” idee ja sõnumid. Mainiti, et nii suure ürituse sisu mõistmine on kindlasti oluline. Eraldi toodi ühe tantsija poolt välja, et huvi pakub just see, missugust rolli tema tantsitavad tantsud kannavad. Lisaks leiti, et tantsude tantsimise juures on sõnumi edastamisel olulised nii koreograafia kui ka alltekst. Neli vastajat tõid sellele küsimusele vastates välja, et koreograafiat on lihtsam edasi anda, kui teatakse tantsu allteksti. Samuti pakkus kõigile tantsijatele huvi, missuguseid kujundeid nad väljakule tantsivad, ning missuguseid sõnumeid ja väärtusi need kujundid endas kannavad.

Kuigi tõdeti, et sõnapaari “minu arm” tähenduste väli võib olla väga lai, arvati siiski, et tantsupeo sõnumid on eelkõige seotud eestlaseks olemisega, Eestimaasse ja eesti rahva traditsioonidesse austusega suhtumisega. Kodumaa- ja ligimesearmastus.

Küsimustesse, mis puudutasid juhendaja selgitustööd tantsupeo ja tantsitavate kohta, vastasid tantsijad erinevalt. Vastaja A leidis oma isiklikust eelistusest lähtudes, et nende teemade üle on igapäev parem omaette mõtiskleda. Vastaja B omakorda ei osanud küsimustele vastata, kuna liitus rühmaga hiljem, peale seda kui tantsude õppimine juba alanud oli. Oli ka teisi kahtlejaid, ning osad jaatavalt vastanud tantsijad lisasid vastusele, et sügisel kuuldu ja räägitu on praeguseks ununenud.

Neli tantsijat vastasid, et on küll laulu- ja tantsupeo kodulehte külastades infot otsinud, kuid mitte tantsupeo lavastuse kohta. Seevastu kolm tantsijat pole tantsupeo lavastuse kohta mingisugust infot otsinud. Toodi välja, et kui tantsupeol osaletaks tantsijana, soovitakse lavastuse kohta kindlasti enne peo toimumist rohkem teada. Kui aga mindaks tantsupeole vaatajana, eelistatakse pidu vaadata ilma eelteadmisteta.

Vastajad, kes olid enda jaoks sõnastanud XX üldtantsupeo “Minu arm” juhtmõtte, oli rohkem, kui neid kes seda teinud ei olnud. Üks tantsija pidas tantsupeo juhtmõtteks rahvakultuuri hoidmise traditsiooni, teisele meenusid L. Koidula laulusõnad. Üldiselt sõnastati erinevaid tüüpi armastusi, mainiti liigijuhtudelegi sarnaselt just lähedaste ja kodumaa armastamist. Kaks vastanut ei olnud enda jaoks XX üldtantsupeo juhtmõtet sõnastanud.

Küsitlusest selgus, et XX üldtantsupeo “Minu arm” protsessis osalenud tantsija jaoks on oluline, missugust lugu jutustab ning missuguseid ideid ja väärtusi pidu endas kannab. Samuti on olulised vastava rühmaliigi tantsitavate tantsude sisu. Nendest aspektidest hästi informeeritud olemine aitab tantsija sõnul tal koreograafiat paremini sooritada. Tantsija on tulevase tantsupeo “Minu arm” kirjeldamisel kõige enam läbi armastuse, sealjuures on välja toodud erinevat liiki armastused. Enim on mainitud armastus oma lähedaste vastu, armastus kodumaa vastu.

XX üldtantsupeo “Minu arm” kuvand on loodud lähtuvalt ideekavandist. See mõjub inimestele positiivselt ja soojalt, paneb mõtlema nendele inimestele ja asjadele mida nad armastavad. Tantsupeo ideekavandist tulenevalt on selleks eesti oma erinavate maastikega. Eelmainitud sõnumeid on edastatud kõigis laulu- ja tantsupeo ametlikes kanalites. Sõnumeid erinevates internetikeskkondades ja laulu- ja tantsupeoga seotud sündmustel, proovitakse sõnumeid viia võimalikult paljude eestlasteni.

3. 1. Ensesrefleksioon

XX üldtantsupeo “Minu arm” protsessist osa võttes ei võtnud ma proovides eraldi aega tantsude ja repertuaari jaotuse tantsijale lahti seletamiseks. Provide käigus ei tulnud ka tantsijad minu käest eraldi küsima mis võid olla tantsitavate tantsude sisu. Kuigi olin ise juba enne tantsude õpetamist põgusalt tutvunud mõlema tantsu “Oti rattad” ja “Targa rehealune” tantsukirjelduste juures olevate lisainfodega, hakkasin teadlikumalt infole ja selle tantsijale edasiandmisega tegelema peale esimest ülevaatus 3. veebruaril. Tagantjärele trennidele mõeldes, oleksin võinud tantsutundides siiski võtta selle aja, et veidi rohkem lahti seletada tantsude sisu ja esitamise viisi. Kuigi tõin tantsu tantsimise emotsiooni välja tantsijatele proovis üldist tagasisidet andes, oleks tantsu ja kõige sellega seonduva eraldi lahti seletamine tantsijale rohkem kõlama jäänud, kui üksikud laused tantsude tantsimise vahepeal. See oleks ilmselt ka tantsijal aidanud paremini ja hingestatumalt koreograafiat edasi anda. Üldist lavalist olekut hindasid ka ju rühmaliigi juht ja assistent tantsupeo eelproovides. Lisaks eelmainitule oleks tantsude sisu eesmärgipärasem avaldamine olnud tantsija silmaringi laiendav ja teda hariv kogemus. Võimalik, et tantsijate paremini ja eesmärgipärasemalt tantsude sisu ja peo sõnumitega informeerimine, oleks võimaldanud peole pääsemise.

Kokkuvõtteks võin järeldada, et tantsijate arvates on sõnumite teadmine tantsupeol osalemiseks olulised. Kui ma tööd alustades ei pööranud sõnumitele nii palju tähelepanu ja keskendusin tantsude õpetamisele, siis lõpptulemuseni jõudes saan väita, et sõnumite valdamine on tantsijatele sama tähtis kui koreograafia valdamine. Siinkohal on minu sõnum teistele tantsuõpetajatele, pöörake tähelepanu ka tantsitavate tantsude sõnumitele, teie roll sõnumite edastamisel on väga suur.

Töö kirjutamise juures tunnen, et minu kõige nõrgemaks kohaks ongi minu kehv kirjalik eneseväljendus. Minu sõnavara on väike, teen väga palju kirjavigu ning kasutan liialt kõnekeelisi väljendeid. Täpsemalt selle töö kirjutamise juures tundsin, et mul puuduvad piisavad teadmised kultuuriteoriast, et uurida teemat nii laialdaselt ja põhjalikult nagu teema tegelikult vääriks.

ALLIKAD

Fb. 2019. Facebook <https://www.facebook.com/laulutantsupidu/> (20.05.2019)

Laulupidu 2019. XXVII Laulu- ja XX üldtantsupidu <https://2019.laulupidu.ee/logo/> (20.05.2019)

Laulupidu 2019. XXVII Laulu- ja XX üldtantsupidu. <https://2019.laulupidu.ee/tantsupidu/> (20.05.2019)

Laulupidu 2019. XXVII Laulu- ja XX üldtantsupidu. <https://2019.laulupidu.ee/pressiteated/juubelilaulu-ja-tantsupeoni-jaab-sada-paeva/> (18.05.2019)

Laulupidu 2019. XXVII Laulu- ja XX üldtantsupidu. <https://2019.laulupidu.ee/pressiteated/selgusid-tantsupeo-etenduse-osalejad/> (18.05.2019)

Laulupidu 2019. XXVII Laulu- ja XX üldtantsupidu. <https://2019.laulupidu.ee/pressiteated/vaata-kaardilt-kuhu-ja-millal-liigub-suvise-laulu-ja-tantsupeo-tuli/> (18.05.2019)

Laulupidu 2019. XXVII Laulu- ja XX üldtantsupidu. <https://2019.laulupidu.ee/uudised/juubelilaulu-ja-tantsupeole-on-kuunlapaevaks-muudud-ule-50-000-pileti/> (18.05.2019)

Ig. 2019. Instagram <https://www.instagram.com/laulutantsupidu/>, (20.05.2019)

Järvela. K. Tantsupeoprotsess ja selle tunnused. Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Selts. 2016. Tallinn

ERRS. 2019. Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Selts.
http://errs.ee/public/LISA_1_Tantsupeo_tunnused.pdf

Kapper. S. Missugust omakultuuri hoiame tantsupidudel? 2016. Hüperajakiri
Mäetagused 63. Toim. Kõiva. M. Kuperjanov. A.
<https://www.folklore.ee/tagused/nr63/kapper.pdf> (20.05.2019)

Lauristin M. Vihalemm P. Minu laulu- ja tantsupidu. 2013 Tartu
https://sa.laulupidu.ee/wp-content/uploads/2015/01/Laulupeo-uuringu-aruanne-25-a-prill-PARANDUSTEGA-KODULEHELE.pdf?fbclid=IwAR2INyMKGfx_bzPL0uPnmXKTRT1qqJEl-pOZikhRp0o9hU8brvVDBcwfHMw (05.05.2019)

Pau. A. 2019. Juubelitantsupeo sõnum on hoida eestimaad. Sakala.
https://sakala.postimees.ee/6577901/juubelitantsupeo-sonum-on-hoida-eestimaad?fbclid=IwAR0dL3G4saKdaqEUxFcOHn0_Q81ZqeZm4507IWCIVMcS3IExQ-64N0-iaLA (05.05.2019)

Viskus. E. 2017. Kohtumine puha lehmaga. Sirp.
<https://www.sirp.ee/s1-artiklid/teater/kohtumine-puha-lehmaga/> (05.05.2019)

XX tantsupeo tantsud I. 2018. Toim. Tiis. K. Eesti laulu- ja tantsupeo SA.

XX tantsupeo tantsud II. 2018. Toim. Tiis. K. Eesti laulu- ja tantsupeo SA.

LISAD

Lisa 1. Küsitlus

Küsimused tantsupeo "Minu arm" protsessis osalenud tantsijale.

1. Kas sulle kui tantsupeo protsessis osalenud isikule pakub huvi, missugused on tulevase tantsupeo "Minu arm" ideed ja sõnumid?
2. Mis on sinu arvates tulevase tantsupeo "Minu arm" sõnumid?
3. Kas treener/õpetaja on tunnis lahti seletanud tulevase tantsupeo ideid ja missuguseid sõnumeid tantsupidu kannab?
4. Kas treener/õpetaja selgitas iga tantsitava tantsu sõnumit ja sisu tantsu õppimise käigus?
5. Kumb on sinu kui tantsija jaoks olulisem sõnumi edastaja: koreograafia või alltekst?
6. Kas sulle pakub huvi missuguseid kujundid sinu tantsitava tantsu ajal väljakule moodustavad ning mis sõnumeid või väärtusi need kujundid endas kannavad?

7. Kas oled ise tantsupeo kui lavastuse kohta lisainfot otsinud (kava, süžee, tunnuslause)?

8. Kas tahaksid tantsupeo kui lavastuse kohta enne peo toimumist rohkem teada?

9. Kas oled enda jaoks sõnastanud tulevase tantsupeo juhtmõtte? Missugune see on?

SUMMARY

The purpose of this study was to find out if, which and how the messages of XX Dance Celebration “My Fatherland is My Love” are received by the people who took part of this dance celebrations process. Specifically, I studied the female folk dance group of Kanepi Seltsimaja, who are called “Kanapää keerutajad”. The dancers responded to a questionnaire which I composed in May 2019.

The study showed the dancers are more fascinated to perform the dances of which they know the backstory of. On top of that, they pointed out both the choreography and the messages behind the dances are important to them in order to perform better. The main goal of the 2018/2019 season for the dancers was to get to the biggest Estonian dance celebration “My Fatherland is My Love”. Participants found the messages of XX Dance Celebration are related to different kinds of love, but most importantly they feel it to be love towards one’s family and homeland.

Unfortunately, “Kannapää Keerutajad” did not make it there this year. However, they felt if they would have gotten there, they might have answered my survey slightly differently.

LIHTLITSENTS

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Tiina Ilves,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose KAS, KUIDAS JA MISSUGUSED XX ÜLDTANTSUPEO “MINU ARM” SÕNUMID TANTSIJANI JÕUAVAD, mille juhendaja on Anu Sööt reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Tiina Ilves
21.05.2019